

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 24 mars 1908, kl. 9 e. m.

Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af väckta motioner dels om ändring af 2 och 3 §§ i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, dels ock om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af nämnda lag.

Sammansatta stats- och lagutskottet har till behandling förehåft följande inom Riksdagens Andra Kammare väckta motioner, afseende dels ändring af 2 och 3 §§ i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, nämligen motionen n:o 19 af friherre *A. T. Adelswärd*, dels ock skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af samma lag, nämligen motionerna n:is 84 och 151 af herr *T. Fürst*.

Friherre *Adelswärds* motion, n:o 19, är af följande lydelse:

»I lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete af den 5 juli 1901 angifvas i § 2 de yrken, inom hvilka arbetare äro berättigade till olycksfallsförsäkring. Bland de uppräknade saknas bland annat de, till hvilka ett mycket stort antal arbetare höra, nämligen jordbruk, handtverkerier, äfvensom det slag af arbetare, som i dagligt tal benämnas tjänstefolk.

*Friherre A.
Adelswärds
motion.
Lagens nu-
varande om-
fattning.*

Orsaker till lagens begränsning.

I motiveringarna till såväl kommittébetänkande som den kungl. propositionen har jag icke kunnat finna mycket vara sagdt om orsakerna till denna lagens begränsning.

Det säges på ett ställe, att arbetets »farlighet» bör vara afgörande för ersättningsplikten, och att lagen afser »att komma dem till hjälp, som i synnerhet äro utsatta för olycksfall». I Kungl. Maj:ts proposition af år 1890 har jag funnit följande uttalande med afseende på de yrken, som äro undantagna från ersättningsplikt: »Det står naturligtvis sedermera lagstiftaren öppet att, i den mån erfarenhet vinnes, under den obligatoriska försäkringen inränga äfven dessa yrken» — hvilka emellertid alltjämt äro undantagna.

Jag tillåter mig ifrågasätta, om icke tiden för denna inrängning nu kan anses vara inne.

Olycksfalls-ersättningens principer.

Har principen om olycksfallsersättning en gång blifvit af det allmänna rättsmedvetandet erkänd och genom lagstiftning tillämpad, finnes ej något logiskt skäl att vissa arbetare skola komma i åtnjutande af det skydd den bereder, men andra icke. Det är ringa tröst för den arbetare, som genom olycksfall skadas, att inom hans yrke jämförelsevis få olycksfall bruka inträffa. För den skadade är olyckan och förlusten densamma — han må tillhöra det ena eller andra yrket. Olikheten i risken inom olika yrken har betydelse endast för försäkringskostnaden, icke för individen, som med större eller mindre sannolikhet är utsatt för olycksfall. Än starkare faller oegentligheten i ögonen, om man betänker, att den arbetare, som ena dagen utöfvar sitt yrke hos handverkaren, den andra dagen hos fabriksidkaren, i senare fallet har rätt till olycksfallsförsäkring men icke i det förra.

Arbetares olika risk.

I visst afseende är risken till och med större för den genom olycka skadade inom de yrken som blifvit undantagna — på grund af att olycksfallsprocenten inom dem är mindre — än inom dem, för hvilka lagen föreskrifver ersättningsplikt. Om till exempel en jordbruksarbetare, en handverksgesäll eller en tjänsteflicka blifvit skadad genom olycksfall i sitt arbete, kan ofta arbetsgifvaren på grund af sin ekonomiskt svaga ställning, äfven om han det ville, icke lämna godtgörelse under den tid arbetaren är urståndsatt arbeta och än mindre för framtiden, om skadan medfört ständigt minskning eller förlust af arbetsförmågan. Utsikten för sådana arbetare att komma på fattighuset är sorgligt stor. Inom en industri åter med farligt arbete, men med större ekonomiska resurser och flera arbetstillfällen, kan en arbetare, som genom olycksfall fått sin arbetsförmåga nedsatt, hafva utsikt att beredas något lindrigare arbete, som för honom oaktadt hans lyte är möjligt att utföra.

I flera motioner, som i frågan under olika riksdagar blifvit väckta, samt under diskussionen vid lagförslagens behandling i kamrarna hafva också dessa synpunkter vid upprepade tillfällen blifvit framhållna. Särskildt har detta skett beträffande jordbruksarbetarne. Betecknande är ett af justitierådet Skarin gjordt uttalande i samband med Kungl. Maj:ts proposition 1901. Uttalandet, som fälldes med hänsyn till ett i det ursprungliga lagförslaget gjordt, men vid lagens antagande struket, undantag för ersättningsutgifvande vid arbete inom de ersättningspliktiga yrkena, i de fall då dessa yrken bedrefves som »binäring till jordbruk», har dock sin fulla tillämpning jämväl för det egentliga jordbruket, då detsamma jämföres med annat yrke. Nämnda uttalande lyder sålunda: »I samma mån som användningen af de för jordbruket och dess binärningar alltmer nödvändiga maskinerna tilltager, ökas också faran för olycksfall. En sådan orimlighet, som att för enahanda olycksfall vid till exempel trädfällning, upptagning af is eller torf, stenhuggning, murning, timring etc. arbetaren skall stå sin skada själf, när arbetet utförts som binäring till jordbruket, men däremot vara berättigad till ersättning, om arbetet af arbetsgifvaren utöfvats såsom själfständigt yrke, lär ej länge kunna i lagstiftningen kvarstå.»

Föregående uttalanden.

Tillämpningen af lagen lär vara sådan, att om till exempel ett olycksfall inträffar vid upptagning af torf vid ett jordbruk, är arbetaren ersättningsberättigad, om torfven icke blott användes till gårdens behof, utan äfven till försäljning, men däremot icke, om den endast användes för gårdens eget behof. Man må icke undra på, om endast detta förhållande vore nog att föranleda arbetare att lämna jordbruket för industrien.

Lagens tillämpning.

Den statistik, som af arbetareförsäkringskommittén förebragts, utvisar, att inom jordbruket inträffa, enligt de uppgifter som af arbetsgifvare kunnat erhållas, på 1,000 jordbruksarbetare 8,90 olycksfall, hvar af 0,50 medföra döden. Af 2,319 fall under ett år härflyta 341 af yxa, 71 af lie, 142 af tröskverk, 63 af hackelsemaskin, 458 af åkning, stjälpning o. d., 214 af fallande föremål, 417 af fall o. d. Särskildt torde observeras de 205 olycksfallen härflytande från trösk- och hackelsemaskin, hvilka i regel medföra varaktigt men. Inom de flesta andra yrken är olycksfallsprocenten visserligen större, men detta utgör intet skäl för att de 2,000 à 3,000 arbetare, som årligen skadas inom jordbruket, icke skola vara lagligen berättigade till samma skydd som deras kamrater inom andra yrken.

Statistik.

Arbetsgifvaren inom jordbruket har en direkt anledning att själf

Arbetsgifvarens fördel af ändring.

önska lagens utsträckning till äfven jordbruksarbetaren. Sedan arbetar-

nes lönerörelse från industrien nu äfven spridt sig till jordbruket, där på grund af denna närings mindre goda ekonomiska bärkraft det är svårare för arbetsgifvarne att möta arbetarnes kraf på löneförbättring, bör det vara angeläget att, om det ock icke är möjligt att göra jordbruksarbetarne likställda med yrkesarbetarne i afseende på lönerna, åtminstone göra det med afseende på den obligatoriska olycksfallsersättningen. En dylik förpliktelse blir på grund af den mindre olycksfallsfrekvensen för arbetsgifvarne inom jordbruket föga betungande, ifall de kollektivförsäkra sina arbetare.

Redan torde det icke så sällan förekomma, att jordbrukare, oaktadt någon laglig skyldighet icke förefinnes, olycksfallsförsäkra sina arbetare, och af de nybildade arbetsgifvareföreningarne inom jordbruket hafva åtminstone två — inom Södermanlands och Östergötlands län — upptagit frågan på så sätt, att föreningen förmedlar olycksfallsförsäkring för sina medlemmars arbetare för att därigenom underlätta och befordra denna åtgärd.

Ökad ersättningsplikt.

Inom jordbruket synes det mig sålunda, att föreliggande fråga är mogen för afgörande. Men det förefaller mig, att, om, såsom jag hoppas, en ändring af lagen med hänsyn till dess omfattning nu kan komma till stånd, steget bör tagas fullt ut, så att olycksfallsersättningsplikten för arbetsgifvare kommer att omfatta *alla* arbetare.

Kungl. Maj:ts motivering för undantag.

I motiveringen till kungl. propositionen af år 1890 anføres, att icke alla yrken medtagits såsom försäkringspliktiga, emedan »särskilda anordningar, som möta praktiska svårigheter» skulle erfordras, hvarför »bör tills vidare undantagas jämväl landtbruket — — — och de egentliga handtverkerierna».

Praktiska svårigheter.

Jag tror, att dessa »praktiska svårigheter» kunna och måste öfvervinnas. Det är fara värdt, att de numera eljest blefve betecknade såsom den »obotfärdiges förhinder». Jag tror dessutom, att de icke äro så stora, sedan olycksfallsförsäkringsverksamheten nått den utveckling den nu erhållit. De konkurrerande försäkringsbolagen vidtaga säkert gärna åtgärder för att i möjligaste mån för allmänheten underlätta avslutandet af olycksfallsförsäkring. Det förefaller äfven sannolikt, att riksförsäkringsanstalten — hvilken emellertid, märkvärdigt nog, oaktadt statsanslag till förvaltningskostnaderna i allmänhet, har de dyraste premierna — skulle kunna genom praktiskt ordnad ombudsverksamhet, genom anlåtande af arbetsgifvareföreningarnes förmedling o. s. v. göra det för alla arbetsgifvare möjligt att med ringa besvär avsluta försäkringar, individuella eller kollektiva, för längre eller kortare tid. När det utan svårigheter låter sig göra att af en hvar lämnas mantalsskrifningsupp-

gifter, borde det icke vara orimligare att kräfvä, att för alla arbetare utfärdas försäkringspoliser.

Det vore frestande att i detta sammanhang äfven föreslå några förändringar beträffande lagen i öfrigt, hvilka förändringar numera synas påkallade, men inskränker jag mig för närvarande till ett förslag allenast beträffande lagens omfattning.

Ändringarnas omfattning.

Jag tillåter mig sålunda vördsamt hemställa, att Riksdagen ville för sin del besluta, att §§ 2 och 3 i lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete af den 5 juli 1901 måtte få följande lydelse:

Förslag till lagändring.

§ 2.

Skyldighet att enligt § 1 utgifva ersättning åligge hvar och en som låter annan för sig mot kontant betalning eller annan öfverenskommen ersättning utföra arbete, som icke är allenast af tillfällig natur.

Ersättningskyldigheten omfattar skada till följd af olycksfall i arbete för arbetsgifvarens räkning.

§ 3.

Hvad i § 2 stadgats gälle ock för stat eller kommun.»

Herr Fürsts motion, n:o 84, är så lydande:

Herr Fürsts motion, n:o 84.

»År 1884 tillsattes med anledning af motion af A. Hedin en kommitté, den så kallade arbetareförsäkringskommittén, hvilken efter ett synnerligt grundligt förarbete afgaf sina författningsförslag den 28 juli 1888. Bland dessa var äfven ett förslag till »lag om försäkring för olycksfall i arbete», hvilket var byggdt på försäkringspliktens grund.

Kommittén yttrar härom i sitt betänkande: »Enär en frivillig försäkring måste anses otillräcklig att i vidsträcktare mån bereda ersättning vid olycksfall i arbetet, samt detta mål icke heller vinnes genom att ålägga vederbörande arbetsgifvare en mer omfattande ersättningskyldighet, har kommittén icke tvekat att föreslå, det obligatorisk försäkring för dylika olycksfall måtte införas. Endast genom en obligatorisk försäkring erhålla samtliga ersättningsberättigade lika och full trygghet att utfå hvad dem tillkommer, och förhindras den enskilde arbetsgifvaren att undandra sig uppfyllande af sina skyldigheter. Å andra sidan blifva dessa skyldigheter just genom försäkringen så mycket lättare att bära.»

Byggdt på detta kommittéförslag inlämnades till 1890 års riksdag

en kungl. proposition, hvilande på grundsatsen, att arbetare inom vissa industriella yrken skulle vara på arbetsgifvarnes bekostnad tvångsförsäkrade mot olycksfall i arbete hos en af staten upprättad riks-försäkringsanstalt. Detta af Riksdagen förkastade förslag blef föremål för ny behandling, och den nya arbetareförsäkringskommittén afgaf 1893 ett nytt betänkande äfven byggt på tvångsförsäkringen, men grundadt på invaliditetsprincipen, oberoende af om invaliditeten var orsakad af ålderdom eller olycksfall. Ej heller detta förslag, som i något modifierad form af Kungl. Maj:t förelades 1895 års Riksdag, blef af densamma antaget, utan anhöll Riksdagen om nytt förslag. Sådant framlades också 1898, äfven detta byggt på försäkringstvång, men blef ej heller nu antaget af Riksdagen, därvid dock Andra Kammaren godkände förslagets 1 §, eller principen om obligatorisk försäkring.

Sedan Kungl. Maj:t slutligen frångått försäkringspliktens princip och till 1900 års Riksdag inlämnat förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, som grundade sig på omedelbar ersättningsplikt, blef denna svåra fråga löst.

En slutgiltig lösning af olycksfallsersättningsfrågan var därmed dock icke uppnådd, ty dels sträcker sig lagens giltighet endast till vissa i lagens 2 § uppräknade yrken, och dels erbjuder den omedelbara ersättningsplikten ej betryggande säkerhet för utbetalande af ersättning åt skadad arbetare.

Hvad först beträffar lagens giltighetsområde, torde väl knappast tvifvel numera råda därom, att allmänna rättsmedvetandet fordrar, att *alla* kroppsarbetare komma i åtjutande af denna lags hägn.

Med nu gällande lag uppstår det förhållande, att en arbetare, t. ex. inom yrke som omförmäles i lagens 2 § punkt 5, den ena dagen, då han arbetar hos en arbetsgifvare, har rätt till ersättning vid inträffadt olycksfall, den andra dagen, då han arbetar hos en annan arbetsgifvare, saknar denna rätt, beroende på om rörelsen idkas på sådant sätt och i sådan omfattning, att den kan anses med fabriksrörelse jämförlig eller icke. Svårigheten att afgöra, om en yrkesrörelse tillhör de ersättningspliktiga yrkena eller icke, är synnerligen stor och vållar ett osäkerhetstillstånd ej endast för arbetarne, utan äfven för alla mindre yrkesidkare, hvilka så att säga stå med sina rörelser på gränsen mellan fabrik och handverk, och hvarigenom det med ersättningslagen afsedda ändamålet mången gång förfelas.

I sitt sammandrag af statistiska uppgifter rörande olycksfallsfrekvensen uppgifver 1888 års arbetareförsäkringskommitté, att antalet olycksfall på 1,000 arbetare under observationsåret varit:

För råämnets-, förädlings- och tillverkningsindustri, däri inbegripet jordbruk	15,28
sjö- och landtransport	20,03
stats- och kommunalförvaltning	12,75.

Intressant är en i samma kommittés statistiska material å sid. 114 förekommande tabell öfver af läkare behandlade skador orsakade af olycksfall i arbete, där skadorna fördelats ej endast efter yrken, inom hvilka de inträffat, utan äfven efter skadans påföljd.

Af denna tabell framgår bland annat, huru inom jordbruksrörelsen inträffat ett långt större antal döds- och invaliditetsfall än inom industrien, ett förhållande som äfven framgår af de i Sveriges officiella statistik intagna siffrorna rörande vid lasarett och sjukstugor behandlade olycksfall. Härvid bör äfven ur risksynpunkt bemärkas, att på samma gång arbetareantalet inom jordbruksnäringen är så betydligt mycket större än inom industrien, så är arbetstiden vid de farliga skördemaskinerna och tröskverken inskränkt till endast en kortare del af året, medan industriarbetaren sysselsättes i sitt yrke året om.

De åberopade statistiska uppgifterna gifva vid handen, att för kroppsarbetaren föreligger en olycksfallsrisk, som ej alltför mycket varierar antingen han är sysselsatt i industriellt yrke, jordbruk, handel eller annan näring, och i allt fall ej visar sådan skillnad, som kan berättiga ett vägrande af rätt till ersättning för olycksfall inträffadt under arbete i det ena eller det andra yrket.

Mig synes således både allmänt rättsmedvetande och sakliga förhållanden fordra, att alla kroppsarbetare blifva likställda hvad beträffar rätt till ersättning vid olycksfall i arbete.

Om nu en sådan rätt skall beviljas hvarje kroppsarbetare, hvilket den ju bör och förr eller senare måste, så är ett enbart utsträckande af ersättningsskyldigheten till alla arbetsgifvare ej till fylles, om man ej nöjer sig med att denna rätt endast blir en rätt på papperet, utan motsvarighet i verkligheten. Jag vill emellertid därmed ej påstå, att detta skulle komma att bero på arbetsgifvarnes ovilja att lämna ersättning, utan snarare på grund af oförutseende och bristande omtanke hos arbetsgifvare, som i stället för att skydda sig genom försäkring själfva bära risken. Mången gång kan ju äfven, där tillfällig arbetare antages, en anmälan till försäkringsbolaget försummas. Härtill kommer att vid bedömandet af en skadas storlek och det däremot svarande ersättningsbeloppet vidt skilda uppfattningar kunna och äfven göra sig gällande inom olika försäkringsbolag, hvarför vid frivillig försäkras, arbetarna ej äro tillförsäkrade enhetligt bedömande af uppkommen skadas storlek.

Äfven om bestämmandet af ersättningsbeloppens storlek afgjordes enhetligt, t. ex. genom riks försäkringsanstalten, så blefve vinsten därmed ej tillräcklig, hvarpå ett fall, som mött mig, lämnar ett påtagligt bevis. En arbetare fick genom olycksfall under grundläggning sitt ena öga så skadadt, att det måste uttagas. Arbetsgifvaren och arbetaren ingingo till riks försäkringsanstalten för att i enlighet med lagens 15 § erhålla densamma utlåtande rörande skadans storlek, hvarigenom ersättningsbeloppet fastställdes. Riks försäkringsanstaltens utlåtande afgafs i februari månad 1907, men arbetaren har, enligt egen uppgift, ännu ej erhållit någon ersättning.

Förnekas kan ju ej, att, genom en sådan utsträckning af ersättningen till alla arbetare, ett stort kraf ställes på särskildt alla smärre arbetsgifvare, för hvilka utbetalandet af kapitalvärdet för en helinvalids lifränta mången gång kan vara ruinerande.

Mot de svårigheter, som således möta såväl arbetare som arbetsgifvare, erbjuder emellertid den obligatoriska försäkringen ett säkert skydd, och sammanhänga frågorna om giltighetsområdets utsträckande till alla arbetare och om obligatorisk försäkringsplikt för alla arbetsgifvare så nära med hvarandra, att jag anser dem endast böra och kunna lösas gemensamt. Det kan ju framställas den anmärkning, att, äfven efter införd försäkringsplikt, arbetaren kan gå miste om ersättning, om arbetsgifvaren af någon anledning försummar erlægga stadgad premie. Så kan naturligen ej blifva fallet, ty försäkringen måste ordnas med efteruttagning af premien, så att om en arbetare, hvars arbetsgifvare ej erlagt stadgad afgift, blifver skadad, riks försäkringsanstalten, efter erhållen kännedom om densamma, utbetalar ersättningen åt arbetaren och inkasserar af arbetsgifvaren den premie, som han försummat att inbetala.

Om jag också icke kan gilla de skäl, som anförts mot den obligatoriska försäkringen, så synes mig dock ett, vid tiden för den nuvarande lagens antagande, hafva varit befogadt, nämligen den svårighet, som måste ligga i att på en gång anordna en så omfattande institution, som riks försäkringsanstalten vid tvångsförsäkring skulle blifvit. Sedan anstalten emellertid under en följd af år ordnat och alltmer utvidgat sin verksamhet, torde inga verkliga svårigheter möta att nu så ordna och utvidga densamma, att den blir mäktig att fylla de kraf, som tvångsförsäkring medför.

Jag hemställer därför,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta vidtaga utredning och inkomma

med förslag till ny lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, grundad på principen af alla arbetsgifvares försäkringsplikt i riksförsäkrings- eller med denna likställd anstalt, så att ersättning för inträffadt olycksfall beredes åt hvarje kroppsarbetare.»

Den af herr Fürst under n:o 151 väckta motionen, uti hvilken friherre T. Adelswärd och herr S. H. Kvarnzelius instämt, är af följande lydelse: *Herr Fürsts
motion,
n:o 151.*

»I den nuvarande lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete bestämmes ersättningsbeloppet vid invaliditetsfall genom 4 § till ett fixt belopp lika för alla arbetare och utgörande vid fullständig invaliditet en årlig lifränta af trehundra kronor samt vid minskning i arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar emot arbetsförmågans minskning. Vid inträffadt dödsfall är äfven samma belopp satt som högsta lifränta till den afidnes efterlevande.

Det har redan förut vid 1907 års riksdag i herrar A. J. Christiernsons m. fl. motion framhållits, huru denna lifränta redan från början visat sig alltför låg och ej kan anses motsvara de ersättningsberättigades nödvändiga lefnadsbehof, särskildt med hänsyn till de alltjämt ökade lefnadskostnaderna. Äfven ett annat förhållande torde böra påpekas. En arbetare med större arbetsduglighet har genom denna kommit fram till en afsevärdt större aflöning än en annan samt har som följd häraf ordnat sina lefnadsförhållanden därefter eller åtnjuter högre aflöning på grund af högre lefnadskostnader å den ort, där han arbetar. Vid inträffadt lika olycksfall erhålla bägge samma invaliditetsersättning, hvilken säkerligen visat sig långt mindre tillfredsställande för arbetaren med den högre aflöningen än för den med lägre.

Den utländska lagstifningen har också beaktat dessa förhållanden, och inom Europa samt, såvidt känt är, inom hela världen finnes intet annat land än Sverige, som vid sin ersättningslagstiftning slagit in på principen om fixt ersättningsbelopp. I samtliga öfriga länder är beloppet sväfvande och utgår antingen med ett kapital en gång för alla, såsom i Spanien, Italien och Danmark, eller med en lifränta, såsom i de flesta länder, i bägge fallen stående i bestämmd proportion till den skadades årslön.

Det kan ifrågasättas, om ej tiden nu är inne att äfven här vid skadeersättningens bestämmande beräkna dess storlek i proportion till lönen.

Därvid måste naturligtvis beaktas, att ett minimum i ersättnings storlek måste bestämmas, för att en minderårig, som arbetar med en synnerligen låg löneförmån och därunder blir helinvalid, må skyddas från att hela sitt återstående lif, genom en oproportionerligt låg lifränta, tvingas lefva i beroende af anförvandter eller kommun.

Samtidigt bör äfven bestämmas ett maximum i aflöning, efter hvilken invaliditetsersättningen högst får beräknas, då man dels måste inom rimliga gränser hålla de med en sådan ökad ersättning förknippade kostnaderna och dels äfven kan förutsätta, att en arbetare med aflöning öfver ett visst belopp bör kunna vara i tillfälle att i någon mån själf säkerställa sig och de sina.

I de flesta länder utgår lifräntan vid totalinvaliditet med ett belopp, som utgör 60 procent af lönen. Som för våra förhållanden lämpligt minimum å lifräntan torde kunna sättas det i återopade motion vid 1907 års riksdag begärda beloppet af fyrahundrafemtio kronor, medan den högsta aflöning, hvarå lifränta finge beräknas, bör kunna sättas till ett tusen fem hundra kronor, motsvarande vid beräkning efter 60 procent en lifränta af niohundra kronor.

De olycksfall, som inträffa, kunna efter sina verkningar delas i tvenne vidt skilda slag, nämligen sådana, som endast medföra öfvergående skada, och sådana, som försaka större eller mindre invaliditet eller dödsfall.

Ur riks försäkringsanstaltens berättelser är nedanstående tabell sammanförd:

År.	Antal årsarbetare.	Totalkostnader för			Kostnad pr årsarbetare för					
		Sjukhjälp.	Invaliditet.	Dödsfall.	Sjukhjälp.	Invaliditet.	Dödsfall.			
1903	23,629	5,003	81,294	13,950	—	21	3	44	—	52
1904	26,172	6,732	85,415	19,983	—	25	3	27	—	76
1905	35,895	8,641	133,750	28,841	—	24	3	72	—	80

Af denna tabell framgår tydligt, huru små medeltalskostnaderna för ersättning för öfvervägande skador enligt den nuvarande lagen egentligen äro gentemot kostnaderna för invaliditets- och dödsfall.

Af de öfvergående skadorna äro en stor del, särskildt bland de lättare, sådana som svårligen kunna genom någon åtgärd förebyggas

och synes mig snarast böra jämsställas med sjukdomsfall. De inverka äfven obetydligt på samhällets produktionsförmåga.

Genom invaliditets- eller dödsfall däremot gör samhället ej endast en direkt förlust i produktiv kraft, utan tvingas äfven att taga vård om den skadade eller hans efterlevande. Industrien eller arbetet, som kräver dessa offer, har därför äfven plikt att ersätta den förlust, som så vållas samhället, och denna ersättning bör utgå så, att den åtminstone täcker den skadades eller de efterlevandes måttliga behof, så att samhället i dess helhet ej beröres däraf.

Genom en sådan tillräcklig ersättning, utgående efter t. ex. de värden som här förut angifvits, drabbas naturligen arbetsgifvaren af rätt afsevärdt ökade utgifter.

Det synes mig därför böra kunna ifrågasättas att, vid en så afsevärd ökning af ersättningsbeloppen, begränsa de olycksfall, för hvilkas omkostnader arbetsgifvaren ensam hade att ansvara, till invaliditets- och dödsfall, medan ersättning för olycksfall med öfvergående natur, såsom till sin art mera öfverensstämmande med sjukdomar, borde sammanföras med dessa och ej sammanblandas med invaliditets- och dödsfallen, för hvilka riksförsäkringsanstalten vid sådant förhållande utslutande borde ikläda sig risk. Vid ordnande af en tvångsförsäkring skulle äfven säkerligen en stor svårighet uppstå i att från en central försäkringsanstalt kunna, så noga som erfordras, följa alla öfvergående skador, hvilket däremot med lätthet låter sig göra från de lokala sjuk-kassorna, ordnade med hänsyn till ett sådant sakernas läge.

Jag hemställer därför,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vid utarbetande af ny ersättningslag för skador, till följd af olycksfall i arbete, låta utreda, huruvida och i hvad mån,

1. lifräntebeloppens storlek vid invaliditets- och dödsfall bör höjas för att motsvara den skadades eller de efterlevandes måttliga lefnadskostnader,

2. samma belopp böra göras beroende af och afvägda efter de skadades eller affidnas lön och

3. lämpligheten af att ersättning för öfvergående skada sammanföres med sjukdomsersättning behandlas i samband därmed och bortföres från riksförsäkringsanstalten.»

I skrifvelse den 22 januari 1907 anmodade statsrådet och chefen för civildepartementet riksförsäkringsanstalten att till civildepartementet inkomma med yttrande och förslag beträffande de ändringar i förevarande

*Utskottets
utlåtande.*

lag, som i vissa af departementschefen närmare angifna afseenden eller eljest kunde finnas vara af behovet påkallade. I anledning häraf har riksförsäkringsanstalten den 10 januari 1908 afgifvit underdånigt utlåtande i ämnet. Genom detta riksförsäkringsanstaltens utlåtande hafva redan flera af de frågor, hvilkas lösning åsyftas med de föreliggande motionerna, blifvit underställda Kungl. Maj:ts pröfning. I själfva verket är det, om man räknar jämväl med en af de reservationer, som äro fogade till utlåtandet, endast två af de genom motionerna å bane bragta spörsmålen, som icke direkt i förevarande sammanhang framlagts till Kungl. Maj:ts bedömande, och det är dels frågan om införande af obligatorisk försäkringsplikt för alla arbetsgifvare, dels ock spörsmålet om lämpligheten af att ersättning för öfvergående skada sammanföres med sjukdomsersättning samt behandlas i samband därmed och bortföres från riksförsäkringsanstalten. Hvad de öfriga frågorna beträffar, tillåter sig utskottet i korthet omnämna den behandling, för hvilken de, enligt hvad utskottet inhämtat, varit föremål i riksförsäkringsanstalten.

Det förslag till förändrad lydelse af 2 § i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, som riksförsäkringsanstalten afgifvit, afser en utsträckning af ersättningsplikten till väsentligt flera yrkesgrupper än paragrafen nu upptager. Ämbetsverket har själf i sitt utlåtande yttrat sig närmare om innebörden af sitt förslag till ändring af sagda lagrum och därutinnan förklarar sig anse, att detsamma borde erhålla sådan ändrad lydelse,

att bland de i paragrafen angifna slag af verksamhet, med hvars utöfvande följer ersättningsskyldighet, upptagas jordbruk, därest fastigheten har ett taxeringsvärde af minst 20,000 kronor, verksamhet, i hvilken explosiva varor användas vid tillverkningen, automobil- och hisstrafik, åkerirörelse, renhållning af gator, kloakledningar med mera dylikt, handels-, lager- och magasinrörelse, där minst tre arbetare vanligen sysselsättas, rifningsarbete, underhåll och skötsel af kanal- eller annan vattenbyggnad, måleriarbete, vid hvilket ställning eller annan dylik anordning användes, samt teater- och därmed jämförlig verksamhet;

att det i paragrafen förekommande uttrycket fabriksrörelse utbytes mot en allmän bestämmelse af innehåll, att ersättningsskyldigheten afser, förutom särskildt uppräknade slag af verksamhet, all industriell rörelse, i hvilken vanligen användes a) annan drifkraft än muskelkraft, för så vidt den sammanlagdt uppgår till minst tre effektiva hästkrafter, eller b) ångpanna, hvilken brukas med ett tryck, som med minst ett halft kilogram per kvadratcentimeter öfverstiger atmosfärens, eller c) kokare, hvilken brukas med ett tryck, som med minst ett halft kilogram per

kvadratcentimeter öfver- eller understiger atmosfärens, eller d) minst fem arbetare; samt

att ersättningsskyldigheten skall omfatta äfven skada till följd af olycksfall, som träffa arbetare vid utförande af arbete, hvartill han utom yrket användes af sin arbetsgifvare.

Såsom man här af torde finna, hafva de önskemål, åt hvilka friherre Adelswärds motion ger uttryck, i mycket vidsträckt omfattning vunnit beaktande i riksförsäkringsanstaltens förslag, och det lär, med hänsyn därtill, att enligt motionen skada, som orsakats under arbete af allenast tillfällig natur, icke skulle ersättas, kunna sättas i fråga, hvilket af dessa båda förslag, motionärens eller ämbetsverkets, som går längst i tillmötesgående mot de eventuellt ersättningsbehöfvande.

Herr Fürst har i den ena af sina ofvannämnda motioner ifrågasatt bland annat en utredning, huruvida och i hvad mån lifräntebeloppens storlek vid invaliditets- och dödsfall bör höjas för att motsvara den skadades eller de efterlevandes måttliga lefnadskostnader, äfvensom samma belopp böra göras beroende af och afvägda efter de skadades eller aflidnas lön. En synnerligen ingående undersökning härutinnan föreligger nu i riksförsäkringsanstaltens utlåtande. I frågans förra del, nämligen beträffande lifräntebeloppens ökning för att bringa dem att motsvara den skadades eller de efterlevandes måttliga lefnadskostnader, har ämbetsverket jämväl framlagt positiva förslag. Hvad beträffar frågan om att göra beloppen beroende af och afvägda efter de skadades eller aflidnas lön, har ämbetsverket visserligen ej framställt något förslag, men ett sådant kan i allt fall anses hafva kommit under Kungl. Maj:ts pröfning genom en af t. f. öfverdirektören May afgifven reservation, i hvilken anföres att enligt reservantens åsikt riksförsäkringsanstalten bort föreslå, att ersättningen i anledning af skada till följd af olycksfall i arbete ställdes i beroende af den skadade arbetarens arbetsförtjänst.

Jämväl den af herr Fürst i hans motion n:o 151 å bane bragta frågan om lämpligheten af att ersättning för öfvergående skada sammanföres med sjukdomsersättning samt behandlas i samband därmed och bortföres från riksförsäkringsanstalten torde kunna antagas vara eller inom en nära framtid blifva föremål för Kungl. Maj:ts beaktande, nämligen i sammanhang med den pågående utredningen rörande sjukkasväsandets omorganisation.

Hvad slutligen beträffar den af herr Fürst i hans motion n:o 84 äskade utredning i syfte att få till stånd en ny lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, grundad på principen af alla ar-

betsgifvares försäkringsplikt, synes det utskottet, som anser, att ifrågasvarande princip möjligen en gång i framtiden bör vinna tillämpning på förevarande lagstiftningsområde, likväl icke lämpligt att, då Riksdagen för ej synnerligen länge sedan uttalat sig emot obligatorisk försäkringsplikt, nu begära en utredning, som afser lagens revision i enlighet med denna grundsats, och detta så mycket mindre som just en vidlyftig utredning inledts angående ifrågasvarande lagstiftnings revision på grunden af nu gällande princip om arbetsgifvares ersättningsskyldighet utan försäkringsplikt.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- a) att friherre Adelswärds motion, n:o 19, icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda;
- b) att herr Fürsts motion, n:o 84, icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda; samt
- c) att herr Fürsts motion, n:o 151, icke må till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 23 mars 1908.

På det sammansatta utskottets vägnar:

G. BILLING.

Reservationer:

af herr *Lindhagen*, med hvilken herrar *D. Persson*, *Starbäck* och *Neiglick* instämt:

Vid antagandet af 1901 års lag angående ersättning för skada i följd af olycksfall i arbetet stod det klart för säkerligen de flesta, att lagen betecknade endast ett första steg på vägen. Att lagen till sin omfattning begränsades på sätt, som skedde, och i sin teknik blef grundad på ersättningsplikt för arbetsgifvare och icke på principen om försäkringsplikt, berodde därpå, att saken i sin helhet var både ny och opröfvad och därför mötte motstånd. Ett mindre steg togs därför, på det att frågan måtte någon gång bryta igenom och en fast utgångs-

punkt vinnas för ett fortsatt arbete på ifrågavarande sociala lagstiftningsområde.

Ett dylikt fortgående på den inslagna vägen bör nu verkligen vara på tiden. Därvid blir man äfven i tillfälle att draga nytta af den erfarenhet, som vunnits rörande åtskilliga detaljer af den förevarande lagstiftningen. En revision af densamma ur båda dessa synpunkter har nu påyrkats i förevarande motioner. Denna framställning är således förtjänt af bifall, och särskildt är det af vikt, att frågan om olycksfallsersättning kommer under ompröfning samtidigt med de redan igångsatta utredningarna om lagstiftning rörande ålderdoms- och invaliditetsunderstöd samt sjukkasseväsendet. Alla dessa ämnen äga nämligen i själfva verket ett nära sammanhang.

Utskottet synes nu förmena, att ett uttalande i ämnet från Riksdagens sida borde undanskjutas af den anledningen, att riksförsäkringsanstalten nyligen inkommit till Kungl. Maj:t med en framställning om revision i vissa angifna afseenden af 1901 års lag. Det bör dock för frågans framfärd vara af minst lika stor betydelse, att äfven Riksdagen uttalar sig i denna viktiga och omfattande angelägenhet. För öfrigt har anstalten i sin berörda framställning särskildt ansett sig ej kunna förorda, att den tillämnade utredningen skulle afse införandet af försäkringsplikt, hvilket synes vara oafvisligt för att en väsentlig utvidgning af lagstiftningens omfattning skall komma till stånd. Riksdagen synes därför böra uttala sig för att utredningen bör omfatta frågan i hela dess vidd. Däremot synes Riksdagen ej hafva anledning att taga ställning till vissa detaljer, såsom exempelvis de i herr Fürsts motion, n:o 151, berörda spörsmål, hvilka dock synas böra komma under öfvervägande.

Jag hemställer alltså,

att Riksdagen i anledning af förevarande tre motioner ville anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta en allmän revision af 1901 års lagstiftning rörande ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och därvid särskildt undersöka, i hvad mån och under hvilka villkor lagstiftningen kan utsträckas till nya arbetsområden samt bör byggas på principen om försäkringsplikt;

af herr *Zetterstrand* angående punkt b) i utskottets hemställan:

Hvad herr Fürsts motion, n:o 84, beträffar, så finnas otvifvelaktigt skäl som tala för att i skrifvelse till Kungl. Maj:t begära utredning i det ämne, som motionen afser. I likhet med motionären anser jag det vara önskligt, att en undersökning åvägabringas om möjligheten att grunda en lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete på principen om försäkringsplikt.

Det synes ovädersägligt, att en lag på grundvalen af denna princip erbjuder åtskilliga fördelar framför den nu gällande lagen, hvilken som bekant är byggd på grundsatsen om arbetsgifvares ersättningsplikt utan försäkringsplikt. Särskildt för de mindre arbetsgifvarne måste det vara afgjort gynnsammare med försäkringsplikt än med ersättningsplikt i enlighet med den nuvarande lagens bestämmelser. Den ersättning, som en mindre arbetsgifvare kan nödgas utgifva i anledning af ett eller flera olycksfall, kan nämligen lätt nog för hans rörelse blifva ekonomiskt hinderlig och i många fall rent ruinerande. Något sådant lärer däremot icke kunna sägas om de premier, som en sådan arbetsgifvare i händelse af försäkringsplikt skulle komma att utbetala. Den här vidrörda olägenheten af det nuvarande systemet kommer gifvetvis att göra sig gällande i ökad mån, därest, på sätt blifvit ifrågasatt, antalet yrkesgrupper, som beröras af lagen, ökas.

Om jag alltså anser en utredning om ersättningspliktens utbytande mot försäkringsplikt önskelig och håller före att Riksdagen bör besluta en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran härom, så torde det dock icke böra komma i fråga att, såsom motionären föreslagit, i denna skrifvelse inlåta sig på frågan, om försäkringsplikten bör åligga alla arbetsgifvare eller i motsatt fall hvilka. Den begränsning af skrifvelsens innehåll, som jag alltså ifrågasätter, motiveras af det af utskottet redan anmärkta förhållandet, att frågan om utsträckning af lagens giltighetsområde till ett ökad antal yrkesgrupper redan är föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag hemställa, att Riksdagen i anledning af herr Fürsts motion, n:o 84, måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t i sammanhang med pågående eller blifvande utredning rörande revision af lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete täcktes taga i förnyadt öfvervägande, huruvida ifrågavarande lag lämpligen bör grundas på principen om försäkringsplikt.

Det skulle här antecknas, att herr *E. Hammarlund* icke deltagit i förenämnda ärendens behandling inom utskottet.